

ماجرای ورود و احتمالاً خروج از پروتکل الحاقی در ادبیات سیاسی ایران را بررسی کرده‌ایم

همچنین روایت تغییر دیدگاه حسن روحانی درباره آن

داستان یک پروتکل تحمیلی

تهدید دشمن، هزینه‌مند کردن اقدامات آن درحوزه‌هایی است که دشمن از آن نگرانی جدی دارد. درصد و ظرفیت غنی‌سازی، راکتور اراک، تولید اورانیوم فلزی و لغوپروتکل، دقیقاً ناظر به نقاط محاسبه‌نشده توسط دشمن است. تجربه تاریخی ما می‌گوید دشمن هرگز به‌اختیار خود تحریم‌ها را تعدیل نکرده‌و از فشارهای ترویبستی نمی‌کاهد.»

این استدلال‌ها و رفت‌وبرگشت‌هایی که میان دولت‌با نمایندگان

مجلس و برخی کارشناسان در جریان است، فارغ از اینکه دقیقاً بر سر کدام یک از بندهای طرح مجلس است و اساساً کدام یک درخصوص نتایج این طرح، استدلال‌هایی مقرون به واقعیت ارائه می‌دهند، یادآور موضوعات مهم همراه با سوابق و تجربیات پیشین مربوط به آنهاست.

الگوی مذاکراتی و حرف‌های پیشین روحانی

آنچنان که در ایده‌های نمایندگان مجلس و کارشناسانی که با این طرح موافقت طی یکی، دو روز گذشته دیده‌اید، گفته می‌شود که این طرح برای پر کردن دست دولت برای چانه‌زنی با طرف غربی است و می‌خواهند با تعدیل امتیازات و تعهدات ایران در برجام مسیر لغو تحریم‌ها را فراهم کنند، این ایده اگرچه منتقدانی هم دارد اما اولاً به‌جهت اینکه دولت در انفعال کامل به‌سر می‌برد (یک‌سال صبر استراتژیک پس از اردیبهشت ۹۷، پنج‌گام نصفه‌ونیمه و دوباره صبر استراتژیک!؛ با امید پیروزی باین‌د و بازگشت به برجام) خود یک تفاوت جدی با شرایط قبلی ایجاد می‌کند وثانیاً تداعی‌کننده استدلال‌هایی است که حسن روحانی پیش از این درباره الگوی مذاکرات بیان کرده و مدافع آن بود. حتما می‌رسید کدام استدلال‌ها؟

نگاهی به کتاب امنیت‌ملی و دیپلماسی هسته‌ای حسن روحانی که مربوط به وقایع دوران حضور وی به‌عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی است، حل‌کننده مساله است. این کتاب روایت‌هایی درباره چگونگی مذاکرات و فرازوفرودهای آن دوران در مقاطع مختلف دارد. در صفحات ۱۷۳ و ۱۷۴ توضیح داده‌شده که چطور برخی دست‌تیم مذاکره‌کننده را خالی می‌کردند‌نمی‌گذاشتند ابزارهایی برای چانه‌زنی در مذاکرات وجود داشته باشد.

سیاست

عباراتی که روحانی در صفحه ۱۷۵ کتاب امنیت‌ملی و دیپلماسی هسته‌ای در این خصوص آورده، ملاحظه کنید تا ماجرا روشن شود: «سومین مساله این بود که پیش از آنکه‌وزرا (وزرای خارجه‌سه کشور اروپایی) به تهران برسند، رئیس‌جمهور در مصاحبه‌ای مطبوعاتی اعلام کرده بود که ما تعلیق را می‌پذیریم. با شنیدن این مطلب به تیم مذاکراتی‌گفتم، درمورد پروتکل که در مجلس طرح سه‌فوریت تهیه کرده‌اند، تعلیق را هم که رئیس‌جمهور اعلام کرده، من دیگر قرار است بر سر چه موضوعی مذاکره کنم؟»

نکته مهم در این زمینه این است که روحانی منتقدانه می‌گوید دولت‌ومجلس وقت‌ابزارهای مذاکره‌وجانه‌زنی‌رایکی‌یکی از دست تیم مذاکره‌کننده خارج کرده‌اند. او گلایه خود را این‌گونه مطرح می‌کند: «از سوی دیگر، در جلسه سران نظام از من خواسته‌شده بود که در مذاکره با سه‌وزیر اروپایی، حتی‌الامکان از آنها‌صورتی قول بگیرم که مانع ارجاع پرونده هسته‌ای به شورای امنیت شوند. گفتم من تلاش می‌کنم، ولی نتیجه آن را تضمین نمی‌کنم. متأسفانه هرچه جلوتر می‌رفتیم، اهرم‌های لازم در مذاکره بیش از پیش از دست من خارج می‌شد و دلیل اصلی هم این بود که شاید به‌لحاظ ساختاری، این نخستین بار بود که فرصت حل‌وفصل یک موضوع بین‌المللی برای کشور تا این حد ضیق و محدود بود، یعنی از ۱۴ مهر، روز آغاز مسئولیت‌م تا نوامبر (آذرماه) که زمان اجلاس شورای حکام آتی و قطعنامه بعدی بود، کلاً ۴۵ روز فرصت وجود داشت و ما باید ظرف این مدت کوتاه، نقشه‌ها و توطئه‌های آمریکا و متحدانش را خنثی می‌کردیم، به‌دلیل وجود نگرانی در کشور، همه صادقانه می‌خواستند کاری کنند که مشکل حل‌شود، ولی گاهی نتیجه این اقدامات، تضعیف‌موقعیت‌مذاکره‌کنندگان بود.» اما امروز و حدوداً ۱۶ سال پس از آن ایام به‌واقع باید این سوال اصلی را از دولت و حسن روحانی پرسید چه شده با تصمیمی که خود روزی موافق آن بودید، مخالفت می‌کنید و اساساً خودتان نمی‌خواهید دست‌تان در مذاکرات پر باشد و ابزارهای مختلفی برای چانه‌زنی داشته باشد؟

اقدام‌رادیکال خوددر مجلس ششم که سما‌ایران را به‌موضع ضعف می‌برد و امکان هرگونه مواجهه مقتدرانه با غرب را منتفی می‌کرد، به‌اصطلاح آتش را آنقدر شور کرده بودند که روحانی هم، به‌انتقاد از آنها‌برخاسته و حتی گفته‌بود اگر چنین طرحی در مجلس تصویب شود از کار کناره گرفته و استعفا خواهد داد.

حسن روحانی در صفحه ۱۷۵ کتاب‌خود درباره این اتفاق این‌گونه می‌نویسد: «دومین مساله این بود که تعدادی از نمایندگان مجلس، طرح سه‌فوریت برای الزام دولت به پذیرش پروتکل الحاقی را امضا کرده‌ودرپی آن بودند که آن‌را تقدیم‌مجلس کنند. به‌رئیس‌جمهور گفتم که اگر طرح سه‌فوریت در مجلس مطرح شود، من استعفا می‌دهم. گفتم ظاهراً مجلس از آغاز کار، کارشکنی را شروع کرده است. در این زمینه من و آقای خاتمی با آقای کروبی (رئیس‌مجلس) صحبت کردیم تا این طرح متوقف شود و در مجلس مطرح نشود. خوشبختانه ایشان مانع شد و طرح در صحن علنی مطرح نشد، ولی متأسفانه سفرای اروپایی از تهیه این طرح در مجلس باخبر شده بودند.» در این خصوص باید به این مساله هم دقت کرد که حسن روحانی حتی از تبعات باخبر شدن اروپایی‌ها از قصد برخی نمایندگان هم‌ابزار تاسف‌می‌کند، چرا که همین مساله‌حتی با وجود مطرح نشدن در صحن علنی مجلس زمینه را برای زیاده‌خواهی اروپایی‌ها فراهم می‌کرد و نشان می‌داد که در داخل چنددستگی بر سر مسائل حیاتی برای امنیت ملی کشور وجود دارد.

۳ وقتی خاتمی کار دست تیم مذاکره‌کننده می‌دهد
موضوع مهمی که حسن روحانی در کتاب خاطرات خود می‌نویسد، اشتباه فاجعه‌باری است که رئیس‌جمهور وقت در اوج مذاکرات مرتکب می‌شود و جلوتر از اروپایی‌ها می‌گوید ایران تعلیق را پذیرفته‌است. او با این اظهارنظر خودراه هرگونه مذاکره‌را می‌بندد و اساساً پشت تیم مذاکره‌کننده را خالی می‌کند. روحانی پس از شنیدن این خبر و با مدنظر قرار دادن تصمیم مجلس از همکاران خود می‌پرسد که چرا اصلاً ما باید برویم و مذاکره کنیم؟

فواد ایزدی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

طرح لغو اجرای پروتکل الحاقی کمک مجلس به دیپلمات‌هاست

موشکی چانه‌برزند؟

بله، درحقیقت این کاری است که مجلس درحال انجام آن است و از این جهت با طرح لغو اجرای پروتکل الحاقی به دیپلمات‌ها کمک می‌کند. یعنی زمانی که دیپلمات‌ها با دست‌خالی پای میز مذاکره حاضر می‌شوند به طرف مقابل اجازه می‌دهند به حوزه‌هایی که نباید، ورود پیدا کنند؛ لذا این اقدام در عمل کمک به وزارت خارجه است، هرچند آنها این نکته را متوجه نمی‌شوند.

در کتاب خاطرات روحانی این نکته قید شده که زمان خاتمی قرار بود سه‌فوریت پیوستن به پروتکل‌های الحاقی تصویب شود اما ایشان مخالفت کرده، اکنون چرا نظرشان برعکس شده است؟

مشکل فعلی دولت این است که مسیر غلطی را در هفت‌سال پیش شروع کرد اما حاضر نیست اعلام کند اشتباه کرده و همچنان مسیر غلط را ادامه می‌دهد. بنابراین چون مسیر غلط است، به آنجایی که باید برسد، نمی‌رسد و هرچه بیشتر ادامه می‌دهد، بیشتر از آنجایی که باید باشد دور می‌شود.

مخالفت دولت با طرح مجلس به دلیل تبعات انتخاباتی
علاوه‌بر این موضوعات داخلی و بحث‌های انتخاباتی در داخل نیز قطعاً تاثیرگذار است؛ به نظر می‌رسد افرادی در دولت با نگاه به انتخابات ۱۴۰۰ احساس می‌کنند اگر بخواهند اعلام کنند که در بحث هسته‌ای شکست خورده‌اند، دچار تبعات انتخاباتی می‌شوند.

پس چرا برخلاف دیدگاه گذشته خود موضع می‌گیرند؟
آنها متأسفانه برخی مواقع کارهایی انجام می‌دهند که نباید انجام دهند.

سیدمحمود نبویان در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دولت طرح مجلس را مخل مذاکره با بایدن می‌داند

سیدمحمود نبویان، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با فرهیختگان» به تحلیل چرایی مخالفت دولت با طرح اخیر مجلس درباره توقف اجرای پروتکل‌های الحاقی پرداخت که مشروح این گفت‌وگو در ادامه می‌آید.

۱۱۱

بسا توجه به اینکه طرح مجلس درباره لغو اجرای پروتکل الحاقی دستست دولت را در مذاکرات پر کرده و در موضع بالا قرار می‌دهد، چرا با این طرح مخالفت می‌کنند؟

به‌نظر من اول باید از خود دولت این سوال را پرسید اما بنده فکر می‌کنم آنها درحال حاضر می‌خواهند دوباره بروند و مذاکره کنند.

طرح مجلس برای توقف اجرای پروتکل الحاقی کار دولت برای مذاکره با بایدن را خراب می‌کند
یعنی متأسفانه دوباره می‌خواهند با بایدن مذاکره کنند و این طرح، کارشان را خراب می‌کند. البته مشخص نیست دولت می‌خواهد چه امتیازی بدهد اما ملت عزیز باید به اقدامات آنها توجه کنند.

درباره موشکی و منطقه مذاکره می‌کنند؟
آنها دوباره می‌روند دوباره سه چیز دیگر مذاکره می‌کنند، یکی در برجام، همانطور که می‌دانید بخشی از محدودیت‌های برجام ابدی نیست و تا ۲۵ سال است لذا می‌روند که بیشترش کنند. نکته دوم منطقه و سوم موضوع موشکی است؛ موضوع منطقه بسیار خطرناک است، من یک مثال می‌زنم، چرا کشتی‌ها و ناوهای آمریکا در خلیج فارس است؟ این معنایش این است که اگر الان بخواهند ایران را بزنند، به‌راحتی مردم مس‌ا را می‌زنند اما ما نمی‌توانیم مردم آمریکا را بزنیم؛ بنابراین هنر این است که شما عمق استراتژی خود را در خانه دشمن ببینید.

فریدون عباسی، رئیس کمیسیون انرژی مجلس

فخری‌زاده جلوی فجایع بیشتر در برجام را گرفت

و همین‌طور رئیس سابق سازمان انرژی اتمی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مصوبه روز گذشته مجلس درباره کاهش تعهدات برجامی ایران را بررسی و توضیحی در این خصوص ارائه کرد.

وی در ابتدای این گفت‌وگو در پاسخ به سوالی درباره چرایی مخالفت دولت با طرح مجلس و همچنین اصرار آنها به تداوم اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی و نظارت‌های فرارپروتکلی گفت: «متأسفانه از این دست رفتارها تنها برداشتی که می‌شود کرد این است که ظاهراً برخی بر سر مساله‌ای چون برجام قمار کرده بودند و حالا که شکست این ایده و مسیر مشخص شده همچنان نمی‌خواهند برگردند و مسیر را اصلاح کنند.

آن‌طور که مجریان این ایده می‌گفتند مذاکرات و برجام قرار بود اقتصاد کشور را سروسامان دهد و مشکلات این حوزه را کم کند ولی متأسفانه چنین اتفاقی رخ نداد. درکنار این مساله باید گفت خسارت دیگری هم به کشور وارد شد و آن عبور از خطوط قرمزی بود که در برجام اتفاق افتاد و لذا چالش را بیشتر هم کرد.»

وی توضیح داد: «با توجه به همین شرایط به‌نظر می‌رسد امروز باید هرچه سریع‌تر مسیر مواجهه با ماجرا تغییر کند و دولت هم نباید به این شکل بر سر این تغییر مانع‌تراشی کند.»
عباسی با تأیید این نکته که طرح مجلس می‌تواند دست دولت را مقابل غربی‌ها پر کند، گفت: «با وجود تلاش مجلس در این مسیر، برخی نمی‌خواهند دست‌پیر در میدان حضور داشته باشند، چنانکه اگر بنایی بر این نوع رفتار بود، دولت می‌توانست همان سال ۹۲ و پیش از آغاز مذاکرات سانت‌رفیو‌های بیشتری را راه‌اندازی کرده و سپس مذاکره را آغاز کند.»
رئیس سابق سازمان انرژی اتمی درخصوص تناقض می‌گرفته است.»